

ZLOČINI KOJE JE POČINIO

OKUPATOR I NJEGOVI POMAGAČI NAD

SLOVAČKIM NARODOM

U BANATU

ZLOČINI OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA NAD SLOVAČKIM NARODOM

U BANATU

Situacija pod kojom se je vršila okupacija Banata bila je gospodarski zamršena. Bombardiranje Beograda i begstvo civilnog stanovništva u naša sela, te zversko držanje domaćih nemaca t.zv. peta kolone nemačke vojske, što je uznenamalo naš narod.

Okupacija naših naselja u Banatu trajala je od 8-15.aprila 1941. godine i to na ovaj način, što su u opštine za beležnike postavljali u prvom redu nemce, madjare i njima naklonjene ljudi, te su na taj način došli na beležnička mesta domaći nemci i magari, te su retko u kojim opština bili predsednici opština slovaci. U isto vreme ovi su nemci popisivali sve nepoverljive ljudi, koje su onda pozatvarali ili likvidirali. Popois ovakvih nepoverljivih ljudi bio je u Kovačici, kao i u drugim slovačkim selima. Tako je na primer u Hajdušici nemački oficir dao sebi pozvati tamnošnjeg evangeličkog sveštenika, slovačkog pesnika Štefana Valenta-Šubarova, dobrog Slovaka i Slavena, te Jana Zdihana u jednu goštinu gde ih je sam oficir odmah streljac./Vidi zapisnik br.H-95 i 96./

Nemačka okupatorska vojska pri dolasku u slovačka sela, pokušavala je da iskoristi svoj savez sa t.zv. Tisovsko-Tukovskom Slovačkom republikom. Kada su videli da slovački narod nije suglasan sa politikom ovih izdajaka, kao što su Tiso i Tuka, pokušali su da pridobiju poverenje i pomoću crkve, ali ni ovaj plan im nije uspeo. Okupator odmah po svom dolasku u središte naše kulture pokušao je odmah da pridobije za sprovođanje svog je zločinačke politike rukovodioce slovačkog naroda. Za ovaj posao su angažirali su i slovački konzulat u Beogradu, čiji su članovi agitirali po slovačkim selima.

Sve ove pripreme dovele su do toga, da je prilikom jedne posete u slovačkom selu Padini vicebana Szép Lapa, vredjali su slovake kao neorganizirane svinje. Nedelju dana posle toga bili su pozvani kod vicebana Janko Petraš, lekarnik i Dr. Jan Rapoš Lekar/Vidi zapisnik br. 22 H-12/. Prilikom te posete imenovanim slovacima bilo je predloženo, da se slovaci imaju organizirati u "Kulturno društvo", koje bi trebao da reprezentuje jedan čovek a skojim bi okupatorske vlasti mogli pregovarati. Odmah su predložili pitanje, mogućnost slovaka ulaska u njemačku vojsku, te su tražili od ove dvojice da daju svoj dobrovoljni pristanak. Kada su ova dvojica iz-

javili da nisu kompetentni, - da govore u ime slovačkog naroda. Še p... im je naredio, da imaju pozvati iz svih slovačkih sela zastupnike naroda u Kovačicu, i iduću subotu i kada će on i komandant vojnih snaga u Bečekereku sa svojom pratajom i slovačkim konzulom iz Beograda doći u Kovačicu, gde će se organizovati "Kulturno društvo" slovaka u Banatu. Na ovom sastanku u Kovačici bila su zastupljena sva slovačka sela. Komandant vojnih snaga predsedavao je ovom sastanku, gde nije bilo naročito raspoloženje. Kada se od slovaka nije htio niko primiti pred - ništva ovog udruženja, bio je primoran primiti se dužnosti Andrej Mihalj koji je posle bio zbačen s predsedništva kao nesposoban. Za novog predsednika prinudjen je bio Jan Petraš, koji je organizaciju ovog udruženja sproveo, ali samo na papiru i tako okupatoru nije uspelo aktivizirati slovački narod za svoje ciljeve.

Kada su okupatori videli da nemogu ništa načiniti pomoću kulturnog društva, onda su hteli da okupe slovake na svoju stranu i to preko opština. Beležnik iz opštine pozvao opštinski odbor, te sve kulturne radnike iz sela na sastanak, na kojem su imali rešiti kada će se otvoriti Gradjanska Škola u Kovačici. I kada je ovo privlačilo meštane Kovačice, predstavnici na sastanku kod beležnika doneli su zaključak da se ovaj predlog neprimi, kada se braći Srbima zatvaraju škole.

Okupatorima nisu bili sa ovim zadovoljni, te su pitanje gradjanske škole ponovno postavili na dnevni red pred opštinski odbor, gde nisu bili prisutni kulturni radnici, ali gradjanska škola je bila nametnuta samojo opštini. Ali da se učvrsti još više bratstvo i jedinstvo između slovačkog i srbskog naroda, naši kulturni radnici su načinili tako da je nastavni jezik bio srbski a slovački jezik je bio kao predmet, i ovde okupatorima nije uspeло razjediniti Srbe i Slovake.

Okupatorima se nije svidjala još jedna ustanova u Kovačici a to je bila filijala Čehoslovačke banke, koju su nastojali i na svaki način odstraniti. Tražili su od akcionera da promene ime banke, kada ih nije ovo nije zadovoljilo, tražili su likvidaciju banke. Banku je trebala likvidirati "Pantschowser volksbank". Dalje su tražili da se osnuje nova Slovačka banka. Akcioneri Čehoslovačke banke na svome savetovanju doneli su odluku, da nežele likvidirati staru banku a novu osnovati. Upisivanje akcija u novu banku nisu garantirali i tako je ceo plan o osnivanju nove banke odbijen.

Kao daljnje proganjanje banatskih slovaka videlo su ~~že~~ u tome, što su mnoge organizacije Čehoslovačke Besede, koji su radile na zbliženju ova dva bratska naroda bile raspuštene. Imetak, koji su ove organizacije imale okupator je zaplenio. Rukovodnici ovih organizacija bili su stavljeni pod policijsku kontrolu, što je značilo svakodnevno prijavljivanje policiji. Po slovačkim selima, gde su bila čitalačka udruženja ili kružoci, pod izgovorom da su ova udruženje ili kružoci žarište komunizma, bili su затvoreni. Radioaparati, koji su služili čitalačkim udruženjima i kružocima k vaspitanju i ~~izobražavanju~~ svojih članova, a koje je bila poklonila u sve je vreme Čehoslovačka Republika bili su oduzeti. Okupatori su radili na tome da onemoguće svaku misao oslobodi ~~že~~, bratstvu Šeha i Slovaka.

Kao karakterističan slučaj navodimo Kovačicu, gde je bilo uhapšeno nekoliko ljudi iz ovih čitalačkih udruženja kada su slušali radio isto tako je bilo i po češkim selima, gde se nisu smeli udruživati svesni česi.

Teška vremena okupacije otežavana su još i sa starim rekviracijama životnih namirnica, kao i stoke. Onemogućavao se svaki rad koji je bio najstrožije nalagan. Životne namirnice nisu zadovoljavale, da bi čovek mogao da živi od ostavljenih životnih namirnica. Primer, jednom radniku osavatljali su 72. kg. pšenice a ostale životne namirnice morali su bezprigovora predati okupatorskim vlastima. Mleko i mlečne proizvodne nisu davali srpskom i slovačkom stanovništvu. Na osnovu toga došlo je do povećanja smrtnih slučajeva kod dece 20-25%. Slovački i češki narod bio je opljačkan, tako da je ostao bez stoke, bez poljoprivrednih strojeva, prevoznih sredstava, radio-aparata a na kraju i bez muzičkih instrumenata.

Slovački narod nije bio saglasan sa ovim pljačkama i počeo je da stupa u Narodno-Oslobodilački Pokret. Uvidevši to fašistički okupatori počeli su na još zverskije načine proganjati i uništavati slovački život u Banatu. Sa ovime zapravo počinje na ovom proganjanje. Kao prva žrtva bio je već pomenuti veliki nacionalista Stevan Valent - Šubarović, kojeg su ubili i zakopali pored puta. Ovo nije bio jedini slučaj. Na primer, kao što se vidi iz zapisnika br H. 50 koji govori o Mihajlu Šarkezi zidarskom radniku iz Petrovgrada, kojeg su Nemci 1942 god. streljali a posle streljanja mrtvog omisili u parku, gde je ostavljen 24 časa obešen kao pretnja tamošnjem narodu. Nadalje Havran Marcina zapisnik br H/64 kojeg su posle neljudskog mučenja i sa 160 drugova ubili bez ikakve presude. Mnogo i mnogo slatkih ubistava je Okupator izvršio po raznim Slovačkim

selima kao što se vidi iz zapisnika br. H-48., H-2, H-1, H-47, H-37,

itd. itd. Najveći gubitak za našu manjinu bilo je hapšenje isteknutog člana našeg naroda, rođenog u Kovačici Dr. Janka Bulika, kojeg je okupator, prema iskazima svedoka, mučenjem usmratio. Broj ovih žrtava koje su ubili ovi takozvani "Nosioci kulture", iznosi u samom Banatu oko 450 samo iz redova Slovaka i Čaha.

Kao najbolji način zastršivanja naroda Slovačkog i Češkog u Banatu okupator je smatrao hapšenje. Hapšenje se vršilo pojedinačno i grupno zbog najrazličitijih ako ne stvarnih a ono izmišljenih krivica, koristeći se mržnjom domaćih Nemaca, Mađara i njihovih pomagaša. Razlozi, koji se u pojedinim slučajevima pojavljuju obično su: političko nepoverenje, koje je najobičnija pojava, nepoverenje u propagandu "Novocuropskog" poretka, nepridržavanje se naredjenja okupatora, izbegavanje rekvizicionih naredjenja, pomaganje Narodno Oslobodilačkog pokreta, sabotiranje kod rada, neodržavanje "Planskog ekonomisanja" kao i izbegavanje i bekstvo iz pravdognog rada. Samoga Fašisti su upotrebljavali masovne zatvore, što je naročito praktikovano posle dolaska okupatora u Banat a što je bilo na dnevnom redu. Kao tacce u Kovačici okupatori su zatvorili u zatvor 18 Slovaka iz Kovačice i Padine. Ovo isto su radili i u ostalim Slovačkim i Češkim naseljima. Ustanovljeno je da je bilo više od 80 ovakvih slučajeva, i da je ovo bilo sprovedeno iz ma kakvog razloga samo radi zastrašivanja naroda.

U svim slučajevima hapšenja priznaju su iznudjavali najsvirepijim načinima: Gladju, tučom, šamaranjem, čupanjem kose, zabodavanjem igala pod nokte i svim mogućim inkvizicionim načinima, a tako isto i stavljanjem optuženog na električnu stolicu. Vidi zapisnik br. H-1, H-8, H-22, H-47 itd.

Okupator je iskorisćavao još Banatskih Slovaka i na ekonomskom polju, ne samo time što je svojim rasporedom prisilio seljake vršiti setvu prema takozvanom "Planskom rasporedu", ne samo rekviriranjem nebrojenih životnih namirnica, već je odvodio na prinudan rad kako pojedince tako i u masama naročito u Nemačku i druga mesta. Mnoge pojedince prisili su obraditi Nemačka imanja to jest imenja Nemačkih stanovnika u Banatu, gde neki radili ne nedeljama ili mesecima već godinama. Ovakvih slučajeva prisilnog odvodjenja na prinudne radove prema do sada prikupljenim podacima bilo je oko 2.000. Dnevna nagrada za ovaj prinudan rad bila je mizarna / 20. dinara okupatorskih/ što nije bilo dovoljno ni za kupovinu 20 grama masti a komoli za ostale životne potrebe, odelo, obuću, kojeg i

tako
ako nije bilo.

5

Stvarnom činjenicom je, da je tjeranje ljudi na prisilne radove značilo veliku propast na gospodarskom polju Slovaka u Banatu. Na prisilne radove nisu bili odvadjeni samo sposobni ljudi, nego i nesposobni kao žene i djevojke. Bile su specijalne komisije koje su određivale radnu sposobnost ljudi. Iste komisije su nemilosrdno određivale za prisilne radove nesposobne ljudi kao žene i djevojke. Običajnija pojava je bila da se radništvu uopšte nije isplaćivala nagrada koja je bila zakonom zajednica ali što više ljudi, žene i djevojke na tim prisilnim radovima bili su izvrghnuti najgroznjajućem mučenju i tučnjavi. Odvadanje na prisilne radove vršili su pod bajonetama. Spavanje za ove nesretnike određivala je "nemačka viša rasa" po šupama kroz koje je piroj vetrar s motivacijom da nekvarite čist zrak stoci po Štalesma. Hrana je bila loša i dobivali su je malo tako da nisu bili sposobni uopšte da rade. Postupanje sa Slovacima na ovim prisilnim radovima ne samo da je bilo bezobrazno, surovo i nečovječno ali mnogo puta i zversko. Najtežim radovima se je prilazio tobže "planski" i to za vreme najvećih nizazova, snežnih noćava kao i po noćvarnim ravnicama, samo da bi ove zveri zadovoljile svoje padističke nagone.

Od prvog dana ukupacije Banata nemačkim okupatorskim vojskama kolale su vjesti po Banatu da će doći u Banat i mađarska okupatorska vojska. Banatski mađari pripremali su se za doček mađarske okupatorske vojske i po način selima gdje su počeli širiti propagandu pomoću svojih aktivista. I nekadašnji stari mađarski visoki čincvniči pokušavali su, da pridobiju Slovake na svoju stranu kao što bio mađarski pukovnik. Nagovarali su lude da je potrebno organizirati doček mađarskim okupatorskim vojskama da nebi došlo do nepoželjnih stvari kao što je to bilo u Bačkoj gdje nerad uopšte nije mađare dočekao.

Na ovakve načine pokušavali su okupatori uništiti i huškati slovački narod protiv bratskog srbskog naroda. To im nije pošlo za rukom. Svaki novi zločin okupatora i njihovih pomagača ujedinjio je još više slovački i srpski narod, a među narodom je jačao sve jači i jači otpor prama okupatoru. Danas kada smo se oslobodili i kada počinje mirna saradnja i međusobno pomaganje slovački narod si želi pravednu kaznu svih ratnih zločinaca da se opet nebi vratili crni deni fašističke okupacije.-

Smrt fašizmu - Sloboda narodu !!!

Sekretar Anketne Komisije
/Šimković Petar s.r./

Fredsednik Anketne Komisije
/Kardelis Andrej s.r./

Članovi Anketne Komisije

IMENIK

UTVRDJENIH ZLOČINACA KOJI SU VRŠILI

ZLOČINE NAD SLOVAČKIM NEARODOM

U BANATU I SREMU

S P I S A K R A T N I H Z L O C I N A C A
R A T N I H Z L O C I N A C A U B A N A T U !

1. W i l h e l m Lieb,gestapovac u Kovacicici,mucio a tukao Slovake u Banatu.
odao: Farkas Jozef,ucitelj,Kovacica br.zapisnika: D/14.
2. Dr.S c h p i l l e r N. sef nemacke policije za Banat, davao naredenja da se Slovaci u logoru Petrovgradu mucu i da ih se tuce i proganja.
odao:Toman Martin,Petrovgrad br.zapisnika:
I/2.
3. B o r s o v a n Otto,....policijski kapetan u selu Fabijanu,srez Bela Crkva tukao i proganjao Ceche u Fabianovu.
odao:Cervenka Frantisek,ml.Fabijanovo srez Bela Crkva,br.zap. D/9.
4. M ü l l e r Karlo,.....crkvenik nem.madariske evang.crkve u Petrovgradu god.1941.nasilno pomadarao slovacku ev.crkvu u Petrovgradu i odavao Slovacke evang.svestenike koji se nisu chtjeli pomadariti.
odao:Juranji Ljudevit, ev.svest.u Petrovgradu.
br.zapisnika: D/12.
5. V i l h e l m Kundth, ...paroch/senjor/nemacke evang.crkve u Pancevu god.1941.nasilno pomadarao slovacku ev crkvu u Petrovgradu i proganjao svestenike evangelike Slovake.
odao ga:Juranji Ljudevit,ev.svest.Petrovgrad.
br.zapisnika: D/12.
6. C s é p c s à n y i
Istvány,....madarski evang.svest.u Petrovgradu, nasilno pomadarijo slovacku evang.crkvu u Petrovgradu, i proganjao slovacke evang.svestenike.
odao ga: Jurandi Ljudevit,evang.svest.Petrovgrad, br.zapisnika: D/12.
7. R e m s e g Toni,.....zidarski majstor,proganjao i nasilno pokusavao pomadariti slovake.
odao ga: Goda Jovan, zidar,Slovacki Aradac broj zapisnika: I/11.
8. V i h n a l Josip,.....okupatorski policajac iz Slov.Aradiaca/Banat/tukao i proganjao slovake zato sto nisu chtjeli da se pozdravljaju nacistickim pozdravom.
odali ga:Godina Andrija, zidar,i Petras Jovan iz Slov.Aradiaca,zapisnice pod brojem:
H/84. i H/33.
9. F r a n h o f f e r
Mathajs,.....inspektor skole u Beloj Crkvi god.1941.okupatorski agent, pokusavao je nasilim da ponemci Ceske ucitelje.
odao ga:Sovanec Karel,Fabjanovo,srez Bela Crkva.
10. T a k á c s N.clan H.J-a nemacki-fasisticki agent u Beloj - Crkvi, mucio, tukao i proganjao Ceche.
odao ga: Sivacek Antonin,Bela Crkva,Radisiceva ul.br.17.broj zapisnika: H/71.
11. W i l d Johann,fasistiski agent"Manchaf-er"u Belom Blatu /Banat/ plackao i proganjao Slovake.
odao ga: Mraz A.Jovan, Belo Blato,401.broj zapisnika:I/8.
- 12.T r n o w s z k i
János,.....okupatorski policajac u Padini/Banat/god.1941. mucio,tukao i proganjao Slovake .
odao ga: Simek Jovan,Padina,557.broj zapisnika:
H/53.
13. W e i c Josip,.....beleznik u opstini Padina, godine 1941.davao naloge da se chapse i proganjaju Slovaci.
odao ga: Simek Jovan,Padina 557.broj zapisnika: H/53.
14. F r a n t m a n n N. ..iz Bele Crkve, mucio, tukao i proganjao Slovake i Ceche u Beloj Crkvi.
odao ga: Hronsky Josip,Bela Crkva,br.zap.H/76.
15. S c h w a r c z Péter,...okupatorski policajac u Slov.Aradiacu mucio, tukao i proganjao Slovake.
odao ga: Goda Andrija,SlovAradac,Benesova ul.
br.12.broj zapisnika: H/84.

16. Bogdanov Bogdan,...iz Petrovgrada odao ~~mn~~ ljudi koji su bili u N.O.P.
odao ga: Vereb Stevan Petrovgrad Nik.Tesle ul. 37. mizik zapisnik br.H/7.
17. Borsi Mihaly,.....cipalarski ucenik 1942 god.kod.Vereb Jovana u Petrovgradu davao ljudi gestapou, a kojih je zatim gestapo zatvarao, sada se Borsi nalazi nekde u Madarskoj.
odao ga: Vereb Jovan, Petrovgrad, Strosmejerova ul.br.50.broj zapisnika:H/6.
18. Plivany Mihaly,.....okupatorski sluga tzv."Hipo" ubijao i mucio Slovake u Banatu.
odao ga: Palenka Katarina rodj.Kadanec, Padina, 861.broj zapisnika: H/2.
19. Graor Bosko,.....odavao ljudi a koje je onda gestapo streljao.
odao ga: Serfeze Mihajlo, Petrovgrad, Takovska ul.br.62.broj zapisnika: H/50.
20. Boland Fülöp,.....okupatorski policajac u Vojlovici, tukao i proganjao Slovake.
odao ga: Miksad Martin, Vojlovice, br.13.
21. Baka Julio,.....spediter u Petrovgradu, sluga gestapoa odavao slovake gestapou koji su posle bili zatvarani.
odao ga: Rypak Josip, Petrovgrad, Titelski red br.15.
22. Banditi Adam,.....okupatorski sluga odavao slovake koji su od gestapoa bili posle zatvarani ili proganjeni
odao ga: Rypak Josip, Petrovgrad, Titelski red br.15.
23. Szabó Verona,odavala i proganjala Slovake u Petrovgradu.
odao ju: Kmet Jovan, Slov.Aradac, Janosikova ul. br.20. broj zapisnika:H/39 i H/41.
24. Schwarcz Péter,....policijski narednik u Slov.Aradacu, tukao i proganjao Slovake u Aradacu.
odao ga: Agarsky Jovan, Slov.Aradac, Stefanikova ul.br.152.
25. Ördög Margita,.....odavala je gestapou slovake, koje onda gasta-hapsic i proganjao.
odao ju: Hronec Jovan, Slov.Aradac, ul. Vajanskog br.6. broj zapisnika:1/30.
26. Weigandt N.gestapovac u Pancevu 1943 god. mucio.tukao i proganjao slovake.
odao ga: Pispecki J.Martin, Vojlovice 30. broj zapisnika: H/22.
27. Aj Johann,.....iz Padine,
28. Remann Jakob,.....iz Padine,
29. Halabrin Andreason, iz Padine,
30. Witmann N.komandir nemacke-fasisticke jedinice u Padini Ovi zlocinci pod rednim brojem: 27-30.Nasilno su pokusavali da nagovaraju slovake lekare i ucitelje da ovi zavedu slovacki narod u Banatu na ruku njemcima. Kada im to nije uspjelo mizik lekare i ucitelje slovake gestapo je zatvarao ali ni pod ovim terorom nisu njemci uspjeli.
odao ih: Rapos Jan, lejačnik, Padina, br.zap.H/12.
31. Reiser N.oficir SS. na službi u Padini god.1941.
proganjao Slovake u Padini.
odao: Djurik Jovan, trgovac, Padina, br.zap.H/11.

32. G e c Marijan, ustaški logornik u St.Pazovi, ubijao i progan-
jao slovake u St.Pazovi.
odao ga: Mišik Elizabeta, St. Pazova, ul. Leg.
pr. IV.22.
33. S c h e r e r Martin, kulturbundar u Ašanji, tukao i proganjao Slova-
ke, u Ašanji.
odao ga: Častvjan Pavle, Ašanja.
34. N o n e Š, N. sreski načelnik u St. Pazovi, ubijao i progan-
jao Slovake.
odao ga: Filip Jovan, St.Pazova,ul.Potok 56.
35. S e h i l d, N. gestapovac u St.Pazovi, ubijao i tukao Slováke
odao ga: Slamaj Jan, St.Pazova, Prkosovo 9.
36. P o o p Pavle..... Ubijao i proganjan slovake u St.Pazovi.
Odao ga: Uhrik Mil, St.Pazova Indijska 26
37. B a i t z Josip..... Voda kulturbunda u Šidu.Ubijao i proganjao
Slovake u Šidu.Odao ga: Stupavsky Juraj, Šid.
38. Š u k, N. Ustaški tabornik u Šidu.Ubijao, tukao i proga-
njao Slovake u Šidu.
Odao ga : Stupavsky Andrej, Šid, br.k.511.
39. K e l l e r Vilhelm Šef kulturbunda u Illok. Proganjao i tukao
Slovake u Illok i okolini.
Odao ga : Mrva Juraj, Erddevik
40. W a g n e r, N. Komnadant Gestapo u St.Pazovi.Ubijao i pro-
ganjae Slovake.
Odao ga: Slamaj Jan, St.Pazova, Prkosovo 9.